

Læreplan i politikk og menneskerettigheter

Fastsatt som forskrift av Utdanningsdirektoratet 24. mars 2021 etter delegasjon i brev av 13. september 2013 fra Kunnskapsdepartementet med hjemmel i lov 17. juli 1998 nr. 61 om grunnskolen og den vidaregåande opplæringa (opplæringslova) § 3-4 første ledd.

Gjelder fra 01.08.2021

Om faget

Fagets relevans og sentrale verdier

Politikk og menneskerettigheter handler om hvordan vårt eget og andre samfunn blir styrt gjennom politiske beslutninger. Faget skal gi innsikt i menneskerettighetenes betydning individuelt, nasjonalt og internasjonalt. Faget skal også gi grunnlag for aktiv samfunnsdeltakelse og forståelse av og respekt for andre menneskers synspunkter, verdier og kulturuttrykk. Arbeid i faget skal bidra til å utvikle kompetanse som er nyttig for videre studier og arbeidsliv.

Alle fag skal bidra til å realisere verdigrunnlaget for opplæringen. Politikk og menneskerettigheter skal bidra til å fremme respekt for menneskerettighetene. Gjennom faget skal elevene forstå at respekt for menneskerettigheter har avgjørende betydning i ulike demokratiske samfunn. Faget skal bidra til å utvikle kompetanse og holdninger som forbereder på deltakelse i samfunnet, medborgerskap og kritisk tenkning.

Kjerneelementer

Politisk teori og demokratiforståelse

Kjerneelementet politisk teori og demokratiforståelse handler om kunnskap om statsvitenskapelig forskning og om fagets teorier, modeller og begreper og å bruke disse for å analysere lokale, nasjonale og internasjonale politiske problemstillinger. Kjerneelementet handler også om kjennetegn, forutsetninger og utfordringer for demokratiet. Videre handler det om ulike staters styresett og sammenligning av disse.

Makt, påvirkning og medborgerskap

Kjerneelementet makt, påvirkning og medborgerskap handler om hvordan aktører på ulike nivåer kan påvirke politiske beslutningsprosesser. Det handler også om å analysere aktørenes makt og maktbruk nasjonalt og internasjonalt, og om hvordan politikk er et resultat av samhandling og konflikthåndtering. Kjerneelementet omfatter også informasjonsinnhenting, kritisk tenkning og utøvelse av lokalt, nasjonalt og globalt medborgerskap.

Menneskerettigheter og den internasjonale rettsorden

Kjerneelementet menneskerettigheter og den internasjonale rettsorden handler om menneskerettighetenes rolle og betydning. Det handler videre om internasjonal rett og om hvordan denne etableres, utvikles og påvirker ulike aktørers handlingsrom.

Politiske institusjoner, aktører og prosesser

Kjerneelementet politiske institusjoner, aktører og prosesser handler om samfunnets politiske system på ulike nivåer. Det handler videre om hvordan ulike nasjonale og internasjonale aktører deltar i politiske beslutningsprosesser, og om de reglene og rammebetingelsene disse er underlagt. Kjerneelementet handler også om hvordan sivilsamfunnet, økonomiske aktører og internasjonal politikk setter grenser for den nasjonale politikkenes handlingsrom.

Tverrfaglige temaer

Demokrati og medborgerskap

I politikk og menneskerettigheter handler det tverrfaglige temaet demokrati og medborgerskap om at demokratiet ikke kan tas for gitt, men må vedlikeholdes og utvikles. Det handler videre om hvordan ulik fordeling av politiske ressurser gir ulik grad av innflytelse og deltakelse. Faget skal bidra til bevisstgjøring om vår rolle som medborgere i samfunnet og vårt ansvar for å utvikle demokratiet i dialog med mennesker som har andre meninger. Det tverrfaglige temaet handler også om at likeverdighet, slik dette kommer til uttrykk i menneskerettighetene, er en viktig og sentral verdi i demokratiske samfunn.

Bærekraftig utvikling

I politikk og menneskerettigheter handler det tverrfaglige temaet bærekraftig utvikling om å utforske problemstillinger knyttet til miljø og klima, verdiskaping, fattigdom og fordeling. Det handler videre om å utforske hvordan ulike politiske virkemidler kan skape spenninger mellom rike og fattige stater, mellom regioner og mellom samfunnsklasser.

Grunnleggende ferdigheter

Muntlige ferdigheter

Muntlige ferdigheter i politikk og menneskerettigheter innebærer å bruke fagspråk og statsvitenskapelige teorier og modeller til å presentere aktuelle temaer og problemstillinger. Det innebærer også å lytte til, vurdere og gi respons på andres synspunkter i faglige samtaler og diskusjoner. Det innebærer videre å tilpasse muntlig tekst til mottaker og formål og å bruke kilder på en kritisk måte som lar seg etterprøve.

Å kunne skrive

Å kunne skrive i politikk og menneskerettigheter innebærer å bruke varierte skrivestrategier for å utforme fagtekster tilpasset mottaker og formål. Det vil si å bruke statsvitenskapelige teorier og fagspråk i arbeid med fagtekster om

aktuelle temaer og problemstillinger. Å kunne skrive innebærer også å revidere egne tekster og å innhente, vurdere og bruke kilder på en måte som lar seg etterprøve.

Å kunne lese

Å kunne lese i politikk og menneskerettigheter innebærer å bruke varierte kilder til å lære om politikk og aktuelle politiske temaer. Å kunne lese innebærer også å innhente og vurdere eksplisitt og implisitt informasjon i tekster. Det innebærer videre å vurdere ulike innfallsvinkler, perspektiv og formål med tekster. Å kunne lese innebærer videre å sammenligne, tolke og systematisere informasjon i ulike tekster.

Å kunne regne

Å kunne regne i politikk og menneskerettigheter innebærer å kunne innhente informasjon fra aktuelle tabeller og grafer. Det innebærer også å beskrive, analysere og tolke innholdet i disse og innarbeide denne informasjonen i skriftlig og muntlig arbeid.

Digitale ferdigheter

Digitale ferdigheter i politikk og menneskerettigheter innebærer å bruke digitale ressurser til å innhente, vurdere og bruke informasjon på en hensiktsmessig og kritisk måte som lar seg etterprøve. Det innebærer også å bruke digitale ressurser til å kommunisere og presentere eget arbeid. Det innebærer videre å utvikle etisk bevissthet og vise digital dømmekraft.

Kompetansemål og vurdering

Kompetansemål og vurdering politikk og menneskerettigheter

Kompetansemål

Mål for opplæringen er at eleven skal kunne

- vurdere informasjon for å analysere faglige spørsmål og problemstillinger
- bruke statsvitenskapelige teorier og modeller i arbeid med faglige spørsmål, emner og problemstillinger
- reflektere over hva det innebærer å være medborger, sammenligne ulike staters styreform og analysere demokratiets utvikling og utfordringer

- utforske og analysere nasjonale og internasjonale saker eller konflikter i et statsvitenskapelig perspektiv
- gjøre rede for maktforhold, konfliktdimensjoner og kanaler for politisk innflytelse i det norske politiske systemet og drøfte hvordan dette kommer til uttrykk i praktisk politikk
- bruke samfunnsvitenskapelig metode for å analysere og drøfte velgeratferd og politisk deltakelse
- utforske, analysere og drøfte dagsaktuelle problemstillinger knyttet til bærekraft og fordeling
- drøfte rettighetene til urfolk og minoriteter nasjonalt og internasjonalt og problemstillinger knyttet til politisk innflytelse
- vurdere menneskerettighetenes betydning for demokratiet og velferdsstaten
- vurdere folkerettens rolle og betydning nasjonalt og internasjonalt
- utforske institusjoner og aktører som overvåker og håndhever menneskerettighetene, og drøfte forholdet mellom statlig, mellomstatlig og overstatlig myndighetsutøvelse
- gjøre rede for det norske politiske systemet lokalt og nasjonalt og drøfte hvilke utfordringer det norske demokratiet står overfor
- utforske og drøfte hvordan det internasjonale politiske systemet håndterer problemstillinger knyttet til krig og fred, sikkerhet, samarbeid og konfliktløsning

Underveisvurdering

Underveisvurdering

Underveisvurderingen skal bidra til å fremme læring og til å utvikle kompetanse i politikk og menneskerettigheter. Elevene viser og utvikler kompetanse i faget når de bruker faglige metoder, teorier og modeller i utforskende arbeid med og refleksjon over ulike emner og problemstillinger, muntlig og skriftlig. Videre viser og utvikler elevene kompetanse når de arbeider med hvordan vårt eget og andre samfunn blir styrt gjennom politiske beslutninger og den betydningen menneskerettighetene har individuelt, nasjonalt og internasjonalt.

Læreren skal legge til rette for elevmedvirkning og stimulere til lærelyst gjennom varierte arbeidsmåter og ved å la elevene utforske og finne svar på faglige spørsmål og problemstillinger. Læreren skal være i dialog med elevene om utviklingen deres i politikk og menneskerettigheter, og elevene skal få mulighet til å prøve seg fram. Med utgangspunkt i kompetansen elevene viser, skal de få mulighet til å sette ord på hva de opplever at de får til, og reflektere over egen faglig utvikling. Læreren skal gi veiledning om videre læring og tilpasse opplæringen slik at elevene kan bruke veiledningen for å utvikle kompetansen sin i politikk og menneskerettigheter.

Standpunktvurdering

Standpunkt karakteren skal være uttrykk for den samlede kompetansen eleven har ved avslutningen av opplæringen etter politikk og menneskerettigheter. Læreren skal planlegge og legge til rette for at eleven får vist kompetansen sin på varierte måter som inkluderer forståelse, refleksjon og kritisk tenkning, i ulike sammenhenger. Læreren skal sette karakter i politikk og menneskerettigheter basert på kompetansen eleven har vist ved å formidle innsikt i ulike emner, sammenhenger og problemstillinger i faget og ved å bruke faglige metoder, modeller og teorier til å belyse dem.

Vurderingsordning

Standpunktvurdering

Politikk og menneskerettigheter: Eleven skal ha én standpunkt karakter.

Eksamen for elever

Politikk og menneskerettigheter: Eleven kan trekkes ut til en skriftlig eksamen eller en muntlig eksamen. Skriftlig eksamen blir utarbeidet og sensurert sentralt. Muntlig eksamen blir utarbeidet og sensurert lokalt. Skriftlig og muntlig eksamen skal ha forberedelsesdel.

Eksamen for privatister

Politikk og menneskerettigheter: Privatisten skal opp til en skriftlig eksamen. Skriftlig eksamen blir utarbeidet og sensurert sentralt. Eksamen skal ha forberedelsesdel.